

Eutanazie pohledem studentky medicíny

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

nevléčitelná nebo dlouhodobá nemoc obvykle mění dosavadní způsob života člověka a ovlivňuje i hierarchii jeho hodnot. Stávající životní styl se začíná hroutit, vedle radosti a běžných starostí se objeví fenomén závažné nemoci, utrpení i umírání. Jako budoucí lékařka se budu s těmito situacemi setkávat a možná budu konfrontována i s úvahami svých pacientů o „předčasném“ odchodu ze života. Zamyšlení je věnováno některým etickým a zdravotnickým aspektům eutanazie pohledem medicínského eléva.

Eutanazie byla, je a bude citlivé i hojně diskutované téma jak mezi laickou veřejností, tak mezi odborníky, především z řad bioetiky, filozofie, teologie, práva a medicíny. V diskuzích o eutanazii se totiž prolínají nejen aspekty legislativní a medicínské či ošetrovatelské, ale také etické, filozofické, spirituální, psychologické, sociální i humanitární. Každá z těchto oblastí má své představy o způsobech a principech, jak ovlivnit proces umírání nevléčitelně nemocného. Na čem panuje obecná shoda, je zachování lidské důstojnosti umírajícího, který by neměl prožívat traumatizující pocity a bolest. Každý z nás by si přál umřít ve stavu vnitřního míru, klidu a pokoje. I bůh smrti Thanatos si přichází pro smrtelníky, když vypršel jejich pozemský čas, a odnáší je do podsvětí, kde je předá Hádovi ke klidnému a věčnému spánku. Mytologická postava řeckých bájí tak dala základ pojmu eu-thanasia, což znamená „dobrá smrt“. Už od dob antiky je taková smrt vnímána jako smrt bez bolesti a utrpení. Nicméně význam slova eutanazie se v průběhu času měnil a vyvíjel. Zatímco v antice byla eutanazie vnímána jako rychlá a bezbolestná smrt, v dnešní době se tím obvykle rozumí medicínský akt vedoucí k usmrcení z milosrdenství a na vlastní žádost nevléčitelně nemocné a trpící osoby.

Bohužel v debatách o eutanazii se setkáváme s mnoha diverzními pojmy a eufemismy. Avšak je důležité si uvědomit, že ať je eutanazie zdůvodňována jakkoli, vždy jde o lidský život, o usmrcení člověka. Řešení otázek konce života a důstojné pomoci se tak mnohdy simplifikuje na aktivní a pasivní usmrcení nemocného s nevléčitelnou nemocí pro zkrácení jeho utrpení. Aktivní eutanazii se rozumí akt, kdy lékař provede sled činností končící smrtí u nevléčitelně nemocného a trpícího člověka na jeho vlastní uvážlivou žádost. Za pasivní eutanazii se považuje nezačínání nebo neprovedení léčby či odstoupení od terapie a dalších postupů, které ztratily na významu a vedly by pouze k „umělému udržování při životě“ nevléčitelně nemocného. Rozdíl mezi aktivní a pasivní formou eutanazie je tedy dán jejich způsobem, tj. aktivním usmrcením a ponecháním zemřít. Pak je třeba se ptát, zda je takové členění správné, jelikož i v pojetí pasivní eutanazie se mohou slučovat eticky i legislativně rozdílné situace, což může vést k matení nebo k morálním rozpakům. Tato terminologie totiž nerozlišuje odlišné úmysly (intence) a činy vedoucí k ukončení lidského života. Pouze forma aktivní a dobrovolné eutanazie je mnohými autoritami považována za eutanazii. Za eutanazii tedy nemá být považováno nezačínání či neprodlužování léčby, především v těch případech, kdy již nepřináší pacientům prospěch (úmyslem je ukončení marné léčby a neprodlužování života za „každou cenu“). Za takovou situaci lze jistě považovat např. neprovedení resuscitace nebo nezačínání umělé plicní ventilace na základě dříve vysloveného přání u nevléčitelně nemocného onkologického pacienta nebo pacienta s amyotrofickou laterální sklerózou. Pro řadu zdravotníků může i tento přístup představovat morální dilema a problém pro jejich svědomí, tj. že pacientovi neposkytli příslušnou léčbu. Nicméně v těchto případech je důležité vždy mít na paměti, že se lékař

nedopouští žádného nezákonného jednání, jedná eticky a v souladu se zájmem pacienta. I přes nepodanou nebo ukončenou léčbu má být o pacienta nadále pečováno v přiměřeném rozsahu a intenzitě, které odpovídají jeho psychickému a tělesnému stavu. Jen se změní složky medicíny, a to z kurativní na paliativní. Nesmí se zapomínat, že i u nevléčitelně nemocných a umírajících je péče o psychickou, duchovní a sociální stránku stejně důležitá jako o schránku tělesnou. Tito pacienti potřebují kvalitní paliativní péči, která je stejně smysluplná jako medicína kurativní a intenzivní, jen není tolik vidět. Také v etickém kodexu České lékařské komory je zakotveno, že „lékař u nevléčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelné a bezprostřední smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu“.

Které problémy, potíže či okolnosti jsou takové, že život se stává nesnesitelným a člověk žádá eutanazii nebo asistovanou sebevraždu? Eutanazie se v dnešní době, i vlivem masmédií, někdy nabízí jako vstupenka na cestu z nesnesitelného bytí. Nicméně problém není tak černobílý, jak se zdá. Smyslem medicíny je dbát o co nejvyšší kvalitu života. Rozdíl mezi vnímáním života kvalitního, a tedy i autonomního a svobodného, a jeho opakem je záležitostí veskrze individuální. Dle mého názoru většina lidí žádajících eutanazii nebo asistovanou sebevraždu si možná nepřeje se nechat přímo usmrtit, jde jim spíše o to, že stávající život je pro ně horším zlem než volba dobrovolného odchodu ze života. Mezi nejčastější důvody vedoucí k volbě eutanazie patří strach z umírání, fyzická i psychická bolest, obavy ze ztráty soběstačnosti a důstojnosti, obavy z bezmocnosti a osamělosti, pocit ztráty perspektivy a smyslu života, v neposlední řadě i obavy, že svým blízkým budou na obtíž. Nelze opominout, že k úvahám o volbě eutanazie a její podpoře u nevy-